

MARGARETA STRÖMSTEDT

Bra läkare ser människan bakom könet

Margareta Strömstedt är författare och föreläsare.

På den tiden vi som barn lekte doktor – det är mycket längesen nu – var det alltid så att Inga Lisa var patient; hon var äldst och hade redan fått bröst. Sven Olof som var några år yngre var alltid doktor och stod för undersökningarna. Jag var yngst och skulle vara sjuksköterska, men fick använda den mesta tiden till att bevaka dörren och hastigt väsa fara om någon vuxen närmade sig.

Sven Olof blev så småningom läkare, en uppskattad praktiker och respekterad kliniker i samma person – dock aldrig inom gynekologin, trots att hans intresse började med kvinnokroppen. Han hade kunnat bli det; på 1950-talet var det fortfarande mest män som blev kvinnoläkare.

Nu – 2005 – är det, läser jag i statistiken, ett försumbart antal manliga läkarstudenter som väljer gynekologi, och ute i praktiken är det numera ovanligt att stöta på några män. Den ende jag mött under senare år är en invandrad läkare från Rumänien, en kraftig och glad man med mörka ögon och hår på bröstet. Han såg på min gamla kvinnokropp med empati, humor och livserfarenhet i blicken. Jag frågade varför han blivit gynekolog.

– Guess! svarade han.

– Du älskar kvinnor, försökte jag.

Han nickade och log, och jag kände mig mycket trygg.

Trygg har jag annars sällan känt mig i denna vedervärdiga stol som någon gång på stenåldern blev standard i gynundersökningsrummen. Chocken och skammen bränner fortfarande när jag tänker på hur jag som 16-åring för första gången tvingades lägga upp mig och visa mina allra ömtåligaste och hemligaste »private parts« för ett gäng unga läkare under utbildning, som alla skulle känna på mig. Aldrig hade jag upplevt en sådan skam!

Den upprepades flera gånger under studietiden i Lund. Aldrig att någon frågade om lov, aldrig att de bevärdigade den person som könet tillhörde med en

blick. Jag har talat med Sven Olof om detta. »De var lika blyga och skamsna som du, och de måste ju lära sig.«

Sådant händer inte nu för tiden, tänker jag lättad, och möter i nästa tidning rapporter om hur kandidater fritt fått undersöka nersövda kvinnor, som aldrig varit tillfrågade.

Men skillnaden mellan då och nu är

Numera är 43 procent av Sveriges läkare kvinnor, läser jag i färsk statistik. Av gynekologerna är 57 procent kvinnor, och tendensen är tydlig. Männerna håller på att försvinna ur gynekologin. Hur ska vi se på det?

ändå himmelsvid. *Nu* blir det lätt skandal i massmedierna, *då* var det accepterat, inget att fästa sig vid. De manliga läkarkandidaterna, som var i stor majoritet, gick ut i praktiken eller i kliniken i sina tjugiga vita rockar. De hade status och åt i landsorten middag med advokater och rektorer och bankdirektörer. Många hade gjort klassresor och visste nog vad kvinnokroppar kunde berätta om brist och utsatthet. Många hade en medfödd förmåga att *se* människan bakom könet, andra lärde sig aldrig.

Att betraktas enbart som kön är förödmjukande och föder helt naturligt aggressivitet. Kvinnan var *enbart* sitt kön när hon runt förra sekelskiftet uppvisades av den berömda läkaren Charcot på mentalsjukhuset La Salpêtrière i Paris.

Under offentliga seanser behandlades »hysteriska« kvinnor, iakttagna och beglodda av dåtidens stora internationella celebriteter som Sigmund Freud, Axel Munthe och August Strindberg. Att sinnessjukdom hos kvinnor var relaterad till könet visar just ordet »hysteri«, som ju har sitt ursprung i det grekiska ordet för livmoder. I Amerika blev det vanligt att bota mentala defekter hos kvinnor genom att ta bort livmodern.

Numera är 43 procent av Sveriges läkare kvinnor, läser jag i färsk statistik. Av gynekologerna är 57 procent kvinnor, och tendensen är tydlig. Männerna håller på att försvinna ur gynekologin. Hur ska vi se på det? Lite sorgligt är det, tycker jag. De får så gärna vara kvar men med en annan blick än den gamla manschauvinistiska. Inte heller alla kvinnor är sådana att man vill möta dem i gynstolen. Bra läkare står över könet.

De bästa manliga läkarna, liksom de bästa i varje yrkesgrupp, har lärt sig att använda sin *anima*, den som Jung talar om, det kvinnliga i varje människa, liksom de bästa kvinnliga läkarna har lärt sig att använda det manliga komplementet, sin *animus*.

Den moderna läkarvetenskapen har tagit oss med på en märklig resa in i vår kroppsliga inre rymd. Förundrade upptäcker vi de olika organens vidsträckta landskap: vibrerande, färgrika hinner som segel över svarta häligheter.

Stolt och nästan rörd läste jag i just Läkartidningen en artikel av gynekologen och överläkaren Lotti Helström (nr 37/04). Där är hela mitt kön beskrivet med vulvan, klitoris och alla blygdläppar, hela mitt kvinnoliv med lust och smärta och glädje. Inte kliniskt kyligt och instrumentellt, utan sakligt, kunngit, poetiskt och förundrat.

Hade en manlig gynekolog kunnat skriva detta? Kanske, om han samtidigt varit poet och inte förträngt sin *anima*.

Margareta Strömstedt, författare och föreläsare